

1. Εισαγωγή

α. Όπως κάθε Ελλαδίτης που επισκέπτεται το νησί, έτσι κι εγώ, δεν μπορώ να ξεχάσω την πληγή της Κύπρου. Δεν μπορώ να ξεχάσω το έγκλημα που έχει διαπραχθεί εις βάρος του Ελληνισμού. Δεν μπορώ παρά να νοιώθω την ίδια αμηχανία, τα ίδια αισθήματα ενοχής για όσα έκανε, αλλά κυρίως για όσα δεν έκανε έως σήμερα η Μητρόπολη του Ελληνισμού για τη Μεγαλόνησο.

β. Σήμερα καλούμαστε να μιλήσουμε για το νόημα, τη σημασία, την αναγκαιότητα του εκσυγχρονισμού, εδώ στην Κύπρο.

Βέβαια κατάλληλοι γι' αυτό είναι οι ίδιοι οι Κύπριοι. Ωστόσο θα μου επιτρέψετε να κάνω κάποιες επισημάνσεις. Τι ποιό σωστό λοιπόν από το να προσπαθήσουμε να συνδυάσουμε τα δύο αυτά στοιχεία, το εδώ, δηλαδή το χώρο, με τον εκσυγχρονισμό, την έννοια. Ένας συνδυασμός που αν και επιφανειακά μοιάζει παράδοξος, ίσως, μας οδηγήσει σε κάποια χρήσιμα συμπεράσματα.

γ. Εδώ σ' αυτή τη γωνιά του κόσμου, υπάρχει ένα πρόβλημα από το παρελθόν ή με άλλη έννοια ένα πρόβλημα του παρελθόντος. Και αυτό γιατί η τουρκική κατοχή στο νησί, έχει ένα παρελθόν 24 χρόνων.

Βέβαια ταυτόχρονα αποτελεί ένα πρόβλημα υπαρκτό και ζωτικό. Τη σημασία του κανείς δεν μπορεί να αγνοήσει ή να υποβαθμίσει.

Όμως το πρόβλημα αυτό, δεν παύει να είναι πρόβλημα του παρελθόντος, με την έννοια ότι η κατοχή εδαφών δεν αποτελεί σύγχρονο (με την ιστορική σημασία του όρου) πρόβλημα και παρ' όλο που στις ημέρες μας αναζωπυρώνονται "εθνικά" ζητήματα σε διάφορες περιοχές του κόσμου. Άλλωστε σ' όλες σχεδόν τις περιπτώσεις οι εθνικές διενέξεις λύνουν προβλήματα ή "εκκρεμότητες" του παρελθόντος.

Αυτά εν ολίγοις για το εδώ.

2. Μια μεθοδολογική προσέγγιση

α. Όσον αφορά την έννοια, το νόημα και τη σημασία του εκσυγχρονισμού, δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι πάνω απ' όλα είναι ζήτημα του ενεστώτος χρόνου, όχι ως στατική αποτύπωσή του, αλλά ως δυναμική προβολή του, στο μέλλον.

Μπροστά μας λοιπόν έχουμε ένα παρελθόν και ένα μέλλον, που ζητούν τη γεφύρωσή τους.

Γιατί, αν αγνοήσεις το παρελθόν και επιχειρήσεις κάποια φυγή στο μέλλον, αποτελεί μέγιστο λάθος. Στο μέλλον δεν μπορούμε να πάμε με αφαιρέσεις. Κι επικίνδυνη αφαίρεση είναι η όποια τακτική αγνόησης του παρελθόντος.

β. Από την άλλη, το να μένεις στραμμένος στο παρελθόν, καθηλωμένος και περιχαρακωμένος σ' αυτό, σημαίνει οπισθοδρόμηση.

Το ερώτημα λοιπόν είναι πως συνδυάζεται παρελθόν και μέλλον; Νομίζω πως ο καλύτερος συνδυασμός είναι η διαλεκτική προσέγγιση του παρόντος. Ν' αντιμετωπίζεις το παρόν, όχι ως στατικό προϊόν του χθές, αλλά και ως προανάκρουσμα του αύριο. Να γνωρίζεις ότι ό,τι υπάρχει αλλάζει.

γ. Συνοψίζοντας λοιπόν αυτή την ενότητα, θα λέγαμε πως η διαλεκτική παρελθόντος-μέλλοντος, η αντιμετώπιση του παρόντος ως διαλεκτική ενότητα πολλαπλών προσδιορισμών, με δυο λόγια η μη-στατική αντιμετώπιση των πραγμάτων: αυτό συνιστά το εκσυγχρονιστικό εγχείρημα.

Να λοιπόν που αυτή η μεθοδολογική προσέγγιση παρελθόντος-μέλλοντος, μας έφερε στην καρδιά του ζητήματος που εξετάζουμε σήμερα εδώ: στο πραγματικό νόημα του εκσυγχρονισμού.

3. Εκσυγχρονισμός με ποιούς και γιατί;

α. Επιχειρώντας να ορίσουμε τον εκσυγχρονισμό, θα λέγαμε ότι είναι η ρήξη με το παρελθόν, είναι η μετάβαση από το παλιό στο σύγχρονο, είναι η επαγγελία των νέων κοινωνικών στρωμάτων, είναι η υπέρβαση των παραδοσιακών κοινωνικών δομών, είναι η κραυγή του Μπλοντέρ "να γίνουμε τολμηρά σύγχρονοι".

β. Η κυρίαρχη αντίθεση στις σημερινές και ανεπτυγμένες κοινωνίες είναι η αντίθεση ανάμεσα στο σύγχρονο και στο συντηρητικό, είναι η αντίθεση που διαμορφώνει μια νέα δεξιά και μια νέα αριστερά, είναι η αντίθεση που αναδιατάσσει τις παραδοσιακές πολιτικές και ιδεολογικές σχέσεις.

γ. Εκσυγχρονισμός ως ουσιαστική ανάγκη του κοινωνικού και πολιτικού συστήματος, είναι συνώνυμος με την ανανέωση, τη μεταρρύθμιση και την αλλαγή. Και όλα αυτά στη βάση του ιστορικού χρόνου. Ο ιστορικός χρόνος όπως λένε οι ιστορικοί, δεν είναι μια γραμμική ροή, αλλά μια ροή με ασυνέχεια και ρήξεις. Με άλλα λόγια, τα γεγονότα μέσα στον χρόνο δεν είναι προσθετικά, αλλά ασύμμετρα.

δ. Επομένως, ο εκσυγχρονισμός για τον οποίο απόψε θα μιλήσουμε, δεν είναι η προσαρμογή στην υπάρχουσα ιστορική κατάσταση, η πραγματικότητα, αλλά είναι η ρήξη με το χθες, είναι η υπέρβαση του παρελθόντος.

4. Το διεθνές ρεύμα του εκσυγχρονισμού

α. Ο εκσυγχρονισμός είναι το ηγεμονικό ρεύμα σε μια σειρά από χώρες, όπως η Βρετανία, η Γαλλία, η Ιταλία και η Ελλάδα. Οι κεντροαριστερές κυβερνήσεις στις χώρες αυτές υιοθετούν παρεμφερείς στόχους και κοινές πολιτικές.

Οι αιτίες αυτής της κοινής πορείας θα πρέπει να αναζητηθούν σε δύο πεδία:

- Η εξελισσόμενη παγκοσμιοποίηση επιταχύνει τις διαδικασίες που δημιουργούν παρόμοια χαρακτηριστικά σε όλες τις χώρες της Ευρώπης, τόσο στην οικονομία όσο και στην κουλτούρα. Οι εθνικές πολιτικές ηγεσίες ολοένα και περισσότερο χειρίζονται θέματα που απορρέουν από τη λειτουργία διεθνών θεσμών - Ευρωπαϊκή Ένωση, Παγκόσμια Τράπεζα και άλλοι παρόμοιοι θεσμοί.
- Η Ευρωπαϊκή Ένωση διαμορφώνει ένα πλαίσιο πολιτικών το οποίο λειτουργεί κατά παρεμφερή τρόπο σε όλες τις χώρες μέλη. Είναι φανερό ότι η Ελλάδα και η Γερμανία δεν έχουν εξισωθεί, έχουν όμως αναπτύξει μια παρόμοια ατζέντα θεμάτων, τα οποία μάλιστα γίνονται διαρκώς αντικείμενο διαβουλεύσεων με στόχο την επεξεργασία κοινών θέσεων.

β. Όταν κατέρρευσε η παραδοσιακή διαίρεση ανάμεσα στα ιδεολογικά στρατόπεδα της Δεξιάς και της Αριστεράς, σε όλες τις χώρες έγινε αισθητή η ανάγκη:

- για την προσέγγιση των προβλημάτων της κοινωνίας και της οικονομίας με ένα ρεαλιστικό τρόπο.
- για την εγκατάλειψη της ιδεοληπτικής αντιμετώπισης των θεμάτων και την προσφυγή σε στρατηγικές επίλυσης προβλημάτων που είναι προσανατολισμένες στην επίτευξη συγκεκριμένων στόχων και λιγότερο στην ικανοποίηση γενικών πολιτικών αρχών.

γ. Η ανάγκη του εκσυγχρονισμού έγινε κατανοητή από τα κόμματα εκείνα που ανήκουν ιστορικά στο ρεύμα του δημοκρατικού σοσιαλισμού. Αυτό είναι αποτέλεσμα:

- της ετοιμότητάς τους να αντιμετωπίσουν παραγωγικά και αποτελεσματικά τα πιο σύνθετα κοινωνικά προβλήματα.
- της αυξημένης απαιτητικότητάς τους καθώς θεωρούν ότι έχουν καθήκον να επεξεργάζονται και να εφαρμόζουν πολιτικές που εξασφαλίζουν ευρύτερη κοινωνική συναίνεση.

5. Ο εκσυγχρονισμός ως κοινωνική ανάγκη

α. Ο εκσυγχρονισμός είναι η διαρκής ανάγκη κάθε κοινωνίας. Σήμερα, το περιβάλλον γίνεται διαρκώς πιο ανταγωνιστικό με αποτέλεσμα να γίνονται αυστηρότερες οι ποινές για όσες κοινωνίες, χώρες, κράτη ή ενώσεις δεν ανταποκρίνονται εγκαίρως στις αλλαγές και τις νέες απαιτήσεις. Τα ερωτήματα λοιπόν είναι:

- Υπάρχουν στρατηγικές εκσυγχρονισμού ή όχι; Οι εκσυγχρονιστικές δυνάμεις προσαρμόζουν τις χώρες τους στο ανταγωνιστικό περιβάλλον εφαρμόζοντας συγκεκριμένες στρατηγικές, θέτοντας συγκεκριμένους στόχους, διαμορφώνοντας προτεραιότητες. Η τυφλή δραστηριότητα, χωρίς συγκεκριμένη αντίληψη των αναγκών διαμορφώνει καταστάσεις επώδυνες για τις κοινωνίες που υφίστανται τους πειραματισμούς χωρίς να οδηγεί σε διεξόδους.
- Υπάρχουν προκαταλήψεις στη διαδικασία αναζήτησης λύσεων ή όχι; Ο εκσυγχρονισμός δεν δεσμεύεται από κάποια στερεότυπα που κληρονομούν οι ευρωπαϊκές κοινωνίες από τις πολιτικές που εφαρμόστηκαν σε άλλες εποχές, σε άλλες συνθήκες, με άλλους στόχους. Τα σχήματα του κοινωνικού κράτους, του κράτους πρόνοιας και άλλα ανάλογα στις σύγχρονες συνθήκες απλά δεν είναι βιώσιμα, με την μορφή που είχαν τις προηγούμενες δεκαετίες. Παράλληλα, ο εκσυγχρονισμός μπορεί να γίνει οδηγός της δράσης δυνάμεων που προέρχονται από άλλα ιστορικά πολιτικά ρεύματα.

β. Ο εκσυγχρονισμός είναι η πολιτική αντίληψη της τεχνολογικής εποχής, της εποχής των ηλεκτρονικών υπολογιστών, της εποχής της επικοινωνίας.

- Η εισαγωγή των ηλεκτρονικών υπολογιστών σε όλους τους τομείς της ανθρώπινης δραστηριότητας και ακόμη περισσότερο η δικτύωση τους ήταν ένα τεράστιο άλμα καθώς πολλαπλασίασε την παραγωγικότητα της ανθρώπινης εργασίας. Ταυτόχρονα, η πληροφορία έγινε το σημαντικότερο αγαθό. Μέσα σ' αυτό το τεχνικό - τεχνολογικό περιβάλλον μεταβάλλονται όλες οι παραδοσιακές έννοιες, μεταξύ αυτών και η πολιτική. Το νέο τεχνικό - τεχνολογικό περιβάλλον δημιουργεί νέες απαιτήσεις ρεαλισμού και αποτελεσματικότητας σε όλες τις εκφάνσεις της πολιτικής.
- Διαμορφώνεται ένα νέο πλαίσιο για την ανθρώπινη εργασία που επιτρέπει σε χώρες σχετικά μικρές να αυξήσουν την ανταγωνιστικότητά τους σε επίπεδα πολύ μεγαλύτερα από εκείνα που θα τους επέτρεπαν τα μεγέθη τους στη βάση των παραδοσιακών προσεγγίσεων. Ο εκσυγχρονισμός είναι ακριβώς η εφαρμογή τέτοιων πολιτικών που θα διευρύνουν τις δυνατότητες προσαρμογής των

κοινωνιών και των χωρών και η προσφορά υποδομής για την επίτευξη αυτού του στόχου.

- Υπάρχει πάντοτε κίνδυνος τις νέες αυτές δυνατότητες να τις αξιοποιήσει μια μικρή ελίτ η οποία θα αποκοπεί από την υπόλοιπη κοινωνία και θα εκμεταλλεύεται με ιδιοτελή τρόπο τις ειδικευμένες γνώσεις της. Ο εκσυγχρονισμός αποβλέπει πια ακριβώς στη διαφύλαξη της κοινωνίας από αυτούς τους κινδύνους και στη διασπορά της γνώσης ώστε να διευρύνεται ο αριθμός των ανθρώπων που θα έχουν δυνατότητα ένταξης στο νέο αυτό κόσμο που δημιουργείται.

6. Ο εκσυγχρονισμός ως πολιτικό ρεύμα

α. Τα ηγετικά πολιτικά πρόσωπα του εκσυγχρονιστικού ρεύματος έχουν μια ισότιμη και στερεή σχέση με τις δυνάμεις που εκπροσωπούν. Δεν αποβλέπουν στη δημιουργία συστημάτων ελέγχου και υποταγής αλλά στη συγκρότηση διαύλων διαλόγου και δικτύου ιδεών.

β. Τα ηγετικά πρόσωπα του εκσυγχρονισμού επιδιώκουν να βοηθήσουν την κοινωνία να δημιουργήσει ρεαλιστικές και ακριβείς αξιολογήσεις για την κατάσταση, τη θέση, τις δυνατότητές της. Επίσης προβάλλουν με σαφήνεια τους στόχους και τα καθήκοντα της περιόδου. Αρνούνται να υποθηκεύσουν το μέλλον της χώρας και της κοινωνίας είτε με την προβολή ουτοπικών σχημάτων, είτε με ποδηγέτηση του πλήθους σε διαδρομές που φαίνονται ευχάριστες αλλά δεν οδηγούν πουθενά αλλού παρά στην αποτυχία.

γ. Οι μεσογειακές χώρες έχουν μια ζωηρή ιδιομορφία:

- Στο παρελθόν είχαν επιδείξει διάθεση ανοχής στην προσωπική έπαρση των πολιτικών ηγετών, συμπάθεια στον βερμπαλισμό και τις υποσχέσεις, ανοχή στην υποθήκευση των σχετικά πιο μακρόχρονων προοπτικών της κοινωνίας σαν αντάλλαγμα της πρόσκαιρης ικανοποίησης άμεσων αναγκών.
- Αυτό σε μεγάλο βαθμό ήταν αποτέλεσμα της φτώχειας της Μεσογειακής λεκάνης και της διάθεσης των πληθυσμών να ικανοποιήσουν, έστω και στιγμιαία, το όνειρο μιας καλύτερης ζωής.
- Μέσα από ανιψάσεις και δυσκολίες -κυρίως σαν αποτέλεσμα των πολιτικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης- οι χώρες αυτές έχουν φτάσει σε ένα σημείο όπου πλέον διακρίνονται οι δυνατότητες ορθολογικής ανάπτυξης. Το καθήκον του εκσυγχρονισμού είναι να αξιοποιήσει σήμερα αυτές τις δυνατότητες.

- Οι πολιτικοί ηγέτες του εκσυγχρονισμού δεν αντιστοιχούν στο παλιό πρότυπο πολιτικού διότι έχουν διαφορετικό ρόλο και διαφορετική λειτουργία.

δ. Οι πολιτικοί ηγέτες του εκσυγχρονισμού ανήκουν οργανικά στην εποχή της τεχνολογικής επανάστασης. Έχουν μια διαφορετική σχέση με τη γνώση, τόσο την ειδική επιστημονική όσο και την πολιτική. Οι στόχοι τους διαμορφώνονται στη βάση της γνώσης για να υλοποιηθούν.

7. Ο εκσυγχρονισμός στις διεθνείς σχέσεις

α. Ο εκσυγχρονισμός επιδιώκει τη δημιουργία ενός διεθνούς προτύπου στη συμπεριφορά των κρατών που θα απομακρύνει το ενδεχόμενο χρήσης στρατιωτικής βίας και θα επιτρέψει την επίτευξη ενός ρυθμού ανάπτυξης χωρίς τους περισπασμούς των διεθνών αντιπαραθέσεων.

- Το βασικό στοιχείο του προτύπου αυτού είναι ο σεβασμός του διεθνούς δικαίου.

- Σημαντικά στοιχεία του είναι ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, η αποδοχή των δημοκρατικών αρχών, κ.ο.κ.

β. Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει μπει σε μια τροχιά διαμόρφωσης ορισμένων κανόνων συμπεριφοράς για τα μέλη της. Οι κανόνες αυτοί γίνονται σεβαστοί στο εσωτερικό της και ταυτόχρονα αποτελούν προϋπόθεση για να γίνει κανείς μέλος της. Οι κανόνες αυτοί είναι αποτέλεσμα των παρεμβάσεων και των εισηγήσεων των εκσυγχρονιστικών δυνάμεων.

γ. Η κατάρρευση του διπολισμού επιτρέπει την αξιοποίηση νέων δυνατοτήτων. Οι διεθνείς οικονομικές και πολιτικές συνεργασίες δεν εστιάζονται στην αντιπαράθεση με το αντίπαλο μπλοκ αλλά δημιουργούν τις προϋποθέσεις για το άνοιγμα των αγορών. Η Ευρωπαϊκή Ένωση σαν σύνολο και οι χώρες μέλη ξεχωριστά είναι ίσως οι περισσότερο ωφελημένοι από τα νέα δεδομένα.

δ. Οι αποκλίνουσες συμπεριφορές στις διεθνείς σχέσεις βρίσκουν διαρκώς μικρότερη κατανόηση από τη διεθνή κοινότητα. Παρά το γεγονός ότι συνήθως οι εστίες κρίσης (ή πιθανής ανάφλεξης) έχουν σχέση με τεράστια γεωπολιτικά και γεωοικονομικά συμφέροντα οι αποκλίνουσες συμπεριφορές αντιμετωπίζονται όλο και περισσότερο στη βάση ορισμένων νέων αποδεκτών κανόνων.

8. Το δίλημμα του εκσυγχρονισμού

- Το πραγματικό δίλημμα που καλείται να αντιμετωπίσει σήμερα ένα εκσυγχρονιστικό εγχείρημα είναι: θέλουμε ένα σύστημα παραγωγικό και οικονομικά αποτελεσματικό ή ένα σύστημα πολιτικών συμβιβασμών χάριν της σημερινής ισορροπίας; Άλλωστε *“η ένταξη στη διεθνή οικονομία επιτείνει όχι μόνο τον ανταγωνισμό των επιχειρήσεων, αλλά και τον ανταγωνισμό των συστημάτων”*, όπως πρόσφατα είπε ο Κ. Σημίτης. Ανταγωνιστικό σύστημα, λοιπόν, δεν είναι το άδικο ή το δίκαιο, αλλά το παραγωγικά οργανωμένο, που δεν σπαταλά τους αναπτυξιακούς του πόρους πελατειακά για την αναπαραγωγή της *“μικρομεσαίας μιζέριας”*.

Μικρομεσαία μιζέρια ονομάζουμε την πολιτική και οικονομική υπερτροφία των επαγγελματιών της ...μεσολάβησης. Την πολιτική συντήρησης -ενίσχυσης, αντιπαραγωγικών, παρασιτικών κοινωνικών μερίδων, στο όνομα, δήθεν, της υπεράσπισης των δυνάμεων εργασίας, των αδυνάτων, του λαού και των μη-προνομιούχων.

- Δίπλα μας και συχνά *“κάτω απ’ τα μάτια μας”* δημιουργείται μέρα με τη μέρα ένα είδος νέας παγκόσμιας *“Τρίτης Τάξης”* που μπορεί -ίσως- δυνητικά ν’ αποτελέσει τον πυρήνα μιας νέας ελπιδοφόρας κοινωνικής σύνθεσης. Αυτή η Τάξη διαθέτει πρωτόγνωρα χαρακτηριστικά: αφενός εκτείνεται και στους δύο πόλους της σημερινής κοινωνικής πυραμίδας (ξεκινά από τον αντιεξουσιαστή Χάκερ και φτάνει στον μάνατζερ δημιουργίας και πώλησης λογισμικού), αφ’ ετέρου τα πλεονεκτήματά της *“εντοπίζονται στην ανάπτυξη των πνευματικών ικανοτήτων της εργασίας (διαμόρφωση εννοιών, συμβολισμός, πληροφόρηση, επικοινωνία)*.

Κεφάλαιο και εργατική δύναμη σ’ αυτή την Τάξη συνενώνονται σε μια έννοια: Γνώση. Είναι, ασφαλώς, αρκετά νωρίς για τελικές κρίσεις. Όμως, από εδώ θα ξεκινήσει η νέα μεγάλη σύνθεση που ίσως αχρηστεύσει τις παλιές μανιχαϊστικές αντιθέσεις.

- Πέρα, λοιπόν, από το βάρβαρο ρεαλισμό της νεοφιλελεύθερης δεξιάς και τον αδιέξοδο αυτοκαταστροφικό λαϊκισμό της παραδοσιακής Αριστεράς, όπως έγραψε ο Ν. Μουζέλης, οι δυνάμεις της κεντροαριστεράς πρέπει να αναζητήσουν νέες λύσεις.
- Σήμερα οι κοινωνικές ουτοπίες έχουν εξοβελιστεί στο υποσυνείδητο της ιστορίας, ενώ επικυριαρχεί ένας πολιτικός ρεαλισμός.

Ο ρεαλισμός παραπέμπει στον ορθολογισμό, στην άρνηση της ψευδούς συνείδησης και του ανορθολογισμού.

Ρεαλισμός, λοιπόν, δεν σημαίνει υποταγή στα *“πράγματα”*, προσαρμογή στα *“υπάρχοντα”*.

Ούτε, συνεπάγεται, ακύρωση των “ονείρων”...Ρεαλιστής δεν είναι αυτός που παθητικά αποδέχεται τα “πράγματα”, ή τη “λογική των πραγμάτων” αλλά αυτός που γνωρίζει τους κανόνες αλλαγής τους...

Είμαστε, λοιπόν, ρεαλιστές γιατί καταγινόμαστε με τα “μικρά”, τα “καθημερινά” και... άχαρα. Γνωρίζοντας πως η αλλαγή των “μικρών” τροποποιεί -μακροπρόθεσμα- τους συσχετισμούς και στα “μεγάλα”.

9. Η ελληνική εμπειρία

- Οι εμπειρίες που απέκτησε το εκσυγχρονιστικό εγχείρημα στην Ελλάδα, είναι αναμφίβολα σημαντικές.
- Η εκσυγχρονιστική πολιτική πρόταση του Κώστα Σημίτη δεν είναι ένα στατικό μοντέλο διαχείρισης αλλά μια δυναμική διαδικασία κοινωνικής μεταβολής. Δεν περιορίζεται στη “διαχείριση του υπάρχοντος” και στη νομή της εξουσίας αλλά στοχεύει σε μια πολιτική που θα συγκρουστεί με τις κατεστημένες δομές, λειτουργίες, πρακτικές και αντιλήψεις που καθλώνουν τη χώρα έξω από τις συντεταγμένες του χώρου και του χρόνου της ανάπτυξης και την εξωθούν έξω από το χάρτη του μέλλοντος.
- Την περίοδο αυτή, η Ελλάδα ταυτόχρονα με την προσπάθεια να αντιμετωπίσει τις προκλήσεις της εποχής, αντιμετωπίζει συσσωρευμένα προβλήματα από το παρελθόν. Ο λαϊκισμός, τα πελατειακά δίκτυα, η κομματοκρατία και η διαπλοκή κάθε λογής άνομων και αδιαφανών συμφερόντων εις βάρος της κοινωνίας των πολιτών εμπόδισαν τη χώρα να ανοίξει πραγματικά τα φτερά της, την κράτησαν ουσιαστικά στο τέλμα και σε μια ψευδαίσθηση ευδαιμονίας, οδηγώντας της σε αδιέξοδα.

Η εφαρμογή των ίδιων “συνταγών” θα οδηγούσε τη χώρα στη χρεωκοπία και τη καταστροφή, θα την κρατούσε σε κατάσταση αμηχανίας και αδυναμίας. Θα έμπαινε εμπόδιο στη συμμετοχή της στην ΟΝΕ, θα την περιθωριοποιούσε.

- Όταν ο Κώστας Σημίτης, τη δεκαετία του '80 για πρώτη φορά αναφέρθηκε στην αναγκαιότητα εκσυγχρονισμού της ελληνικής κοινωνίας, σήκωνε ουσιαστικά τη σημαία της αντιπαράθεσης με την πελατειακή νοοτροπία και τη συντεχνιακή αντίληψη, το κράτος παροχών, την κλειστή κοινωνία και τον πολιτισμικό απομονωτισμό.
- Μιλώντας για την ελληνική εμπειρία θα μπορούσα να πω ότι η αλλαγή και ανασύσταση, λοιπόν, του ΠΑΣΟΚ είναι συνυφασμένη με εκσυγχρονιστική προσπάθεια, είναι συνυφασμένη με τον “νέο πολιτικό πολιτισμό” που θέλουμε να επικρατήσει, είναι συνυφασμένη με την ανασύνθεση του πολιτικού σκηνικού και την ανανέωση του

πολιτικού προσωπικού, είναι συνυφασμένη με τη διαμόρφωση ενός νέου σύγχρονου και διευρυμένου συνασπισμού εξουσίας, είναι συνυφασμένη με τη συγκρότηση μιας μεγάλης και κυβερνώσας κεντροαριστεράς.

Η επιτυχία του εκσυγχρονιστικού εγχειρήματος, συνδέεται ευθέως με το πολιτικό του υποκείμενο. Αν κάτι πρέπει να αλλάξει, αυτό είναι το ίδιο το πολιτικό υποκείμενο, δηλαδή το ΠΑΣΟΚ

Άλλωστε και οι καλύτερες μηχανές -μετά από κάποια χρόνια- χρειάζονται "ρεκτιφιέ". Πολύ περισσότερο, που στη συγκεκριμένη περίπτωση δεν πρόκειται μόνο για το αυτοκίνητο, αλλά και για ένα ολόκληρο και ολοκαίνουργιο τραίνο. Το τραίνο της Κεντροαριστεράς. Κι αυτό δε θέλει μόνο νέες και ισχυρές μηχανές. Χρειάζεται και πολλούς καινούργιους μηχανοδηγούς!

- Οι πολιτικοί οργανισμοί που υιοθετούν το εκσυγχρονιστικό εγχείρημα έχουν μπροστά τους την προοπτική μιας ριζικά διαφορετικής κοινωνίας που αρχίζει στην αφετηρία της νέας χιλιετίας. Είναι η προοπτική που περνάει μέσα από τις υπερλεωφόρους της γνώσης και τους δύσκολους δρόμους της μεταβιομηχανικής κοινωνίας και όχι από τις στενές ατραπούς μικρών προσωπικών διαδρομών και τα πολιτικά σοκάκια μιας παρελθούσης Ελλάδας.
- Το πρόβλημα που καλείται να αντιμετωπίσει το εκσυγχρονιστικό εγχείρημα στην Ελλάδα είναι ότι ενώ τα βιολογικά ρολόγια συμφωνούν με το ημερολόγιο, τα πολιτικά ρολόγια είναι μονίμως πίσω. Δείχνουν μια ώρα παλιά. Και αυτό είναι που πρέπει να αλλάξει. Να φέρουμε επιτέλους την Ελλάδα στον σύγχρονο πολιτικό χρόνο και χώρο.
- Κλείνοντας αυτό το κεφάλαιο, θα μπορούσαμε να υποστηρίξουμε ότι ο εκσυγχρονισμός μοιάζει πολύ με ποδήλατο. Για να στέκεται όρθιος πρέπει να προχωράει, πρέπει να τρέχει συνέχεια. Αν σταματήσει έστω και για λίγο, κινδυνεύει να πέσει.

10. Η Κύπρος συναντά την Ευρώπη

α. Η Κύπρος με την ένταξή της στην Ευρωπαϊκή Ένωση ξεπερνά τις ιδιαίτερες συνθήκες μέσα τις οποίες βίωσε τα τελευταία 24 χρόνια και οι οποίες ήταν κυρίως αποτέλεσμα της τουρκικής εισβολής:

- Γίνεται μέλος της πιο ανεπτυγμένης ομάδας χωρών.

- Ξεπερνάει την περιφερειακή της θέση και συμμετέχει σε διαδικασίες οικονομικής και πολιτικής ολοκλήρωσης που διαμορφώνουν την εικόνα της ηπείρου και έχουν παγκόσμια σημασία.

- Διαμορφώνει νέους όρους για την ασφάλειά της.

β. Η νέα θέση της Κύπρου την φέρνει σε νέα σχέση τόσο με το τοπικό όσο και το ευρύτερο περιβάλλον της:

- Ανοίγονται νέες προοπτικές για την τουρκοκυπριακή κοινότητα και νέες ελπίδες ότι θα αποτινάξει το καθεστώς ομηρίας που της έχει επιβάλει ο Ντενκτάς και το καθεστώς του.
- Αμβλύνεται ο στρατιωτικός χαρακτήρας της αντιπαράθεσης με την Τουρκία και όσο η Άγκυρα επιδιώκει τη συμμετοχή της στις ευρωπαϊκές διαδικασίες τόσο η Ένωση θα της ζητάει τη λήψη μέτρων για την επίλυση του Κυπριακού.
- Διαμορφώνονται προϋποθέσεις πολιτικών ρυθμίσεων.

γ. Υπό την αίρεση εύρεσης λύσης στο πολιτικό πρόβλημα της Κύπρου, είναι βέβαιο ότι η κυπριακή κοινωνία θα είναι χαρακτηριστική περίπτωση πολυ-πολιτισμικής, πολυ-θρησκευτικής και πολυεθνικής συνύπαρξης.

Βασικό ^{ηθικό} μέλημα πλέον της κοινωνίας αυτής ^{ο νέος υγιής τάξος} και ~~συγχρόνως~~ κυρίαρχο στοιχείο ~~εκσυγχρονισμού~~ θα είναι η κοινωνική στήριξη και η εδραίωση της πραγματικότητας αυτής με τις κατάλληλες παρεμβάσεις πολιτικού, πολιτιστικού και εκπαιδευτικού χαρακτήρα. Διότι μόνο έτσι θα αποδειχθεί αποτελεσματικότερη η προσπάθεια επούλωσης "πληγών" του παρελθόντος και οχύρωσης των προοπτικών του μέλλοντος.

δ. Παράλληλα με τις κοινωνικές "δικλείδες ασφαλείας", απαιτούνται και οι κατάλληλες θεσμικές ρυθμίσεις. Πέραν των βασικών πολιτειακών προδιαγραφών, που ασφαλώς θα αποτελέσουν την ουσία της πολιτικής επίλυσης του προβλήματος, η Κυπριακή δημοκρατία είναι απαραίτητο να διαθέτει "ώριμους" και βαθύτατα δημοκρατικούς και αντιπροσωπευτικούς θεσμούς σε όλα τα επίπεδα με στόχο την πλήρη και ισότιμη ενσωμάτωση των Τουρκοκυπρίων στο ενιαίο πολυεθνικό κυπριακό μόρφωμα.

Βασικό στοιχείο εκσυγχρονισμού είναι και η θεσμική διασφάλιση του στόχου αυτού. Και σ' αυτόν τον τομέα θα πρέπει να επιδειχθεί φαντασία και τόλμη.

Η υπογραφή και κύρωση των διεθνών συμφώνων προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, η εισαγωγή και εφαρμογή δοκιμασμένων θεσμών όπως του Διαμεσολαβητή, αλλά και άλλες καινοτομίες θα συμβάλλουν κατά τρόπο διαρκή στη διάχυση εντάσεων, στη δημοκρατική άρθρωση θεσμών, στην εμπέδωση αισθήματος ασφάλειας, στη σχηματοποίηση μιας γνήσιας κυπριακής ταυτότητας.

Το επείγον αίτημα του εκσυγχρονισμού δεν μπορεί να εγκλωβίζεται αποκλειστικά σε “ψυχρές” και “θεμελιώδεις” πολιτειακές προτάσεις. Το αίτημα πρέπει να μεταφράζεται σε προβλέψεις καθημερινής και έμπρακτης αντιπροσωπευτικής και δημοκρατικής εφαρμογής του υπάρχοντος πολιτικού-κυβερνητικού πλαισίου.

ε. Στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι χρήσιμο να αναληφθούν αποτελεσματικές πρωτοβουλίες με στόχο τις φιλο-αναπτυξιακές παρεμβάσεις προς όφελος των κατεχόμενων.

Στη προσπάθεια αυτή ασφαλώς η Ένωση έχει πολλά να προσφέρει. Αλλά και η κυπριακή δημοκρατία οφείλει με φαντασία και τόλμη να αναπτύξει τη δική της “αναπτυξιακή φιλοσοφία”. Εκεί οδηγούν οι στοιχειώδεις οικονομικές σκοπιμότητες, αλλά κυρίως πολιτικοί και κοινωνικοί λόγοι.

Τα πολυ-εθνικά μορφώματα προϋποθέτουν υποδομή “αναπτυξιακής γενναιοδωρίας και δικαιοσύνης” εάν θέλουν να αποφύγουν διαλυτικά φαινόμενα και φινύοκεντρες τάσεις.

Στη περίπτωση της Κύπρου αυτό καθίσταται ακόμη περισσότερο επείγον εάν κανείς αντιληφθεί το τεράστιο “υπόστρωμα” δυσπιστίας και αμοιβαίας καχυποψίας. Ο εκσυγχρονισμός συνεπώς καλείται να δράσει προληπτικά και επικοδομητικά προς τη κατεύθυνση αυτή. Η ανάπτυξη μιας συνεκτικής κυπριακής κοινωνίας θα αποδειχθεί μείζον αίτημα.

στ. Συναφές ζήτημα με το προηγούμενο θα αποδειχθεί η ανάπτυξη πρωτοβουλιών με στόχο τη δημιουργική μετά την ένταξη πορεία της Κύπρου. Στο πλαίσιο αυτό είναι επιβεβλημένη η εφαρμογή δράσεων “διασυννοριακής συνεργασίας”, με σκοπό τη δημιουργική σύμπλευση των δύο κοινοτήτων.

Ο ρόλος της Κύπρου στην Ανατολική Μεσόγειο θα πρέπει να αναβαθμισθεί κυρίως μέσω της οικονομικής και κοινωνικής ευρωστίας και συνοχής.

Η Κύπρος μπορεί και πρέπει να εκφράζει τον κοινοτικό / ενωσιακό δυναμισμό στην εύφλεκτη περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου. Συγχρόνως θα παίξει σημαντικό ρόλο στη φιλειρηνική και φιλο-αναπτυξιακή ευεργετική κοινοτική δράση σε εδάφη με χρόνιες αντιπαλότητες και αντιπαράθεσεις.

Χωρίς υπερβολή μπορεί κανείς να ισχυρισθεί ότι μια Κύπρος οικονομικά και κοινωνικά συνεκτική αποτελεί πρότυπο και παράδειγμα των διαρθρωτικών μετασχηματισμών των δυνάμεων του εκσυγχρονισμού με την ενεργό συμπαράσταση και αρωγή της Ένωσης.

ζ. Τέλος, βασικό συστατικό της εκσυγχρονιστικής “μεταπολίτευσης” στην Κύπρο θα αποτελέσει η εκπαίδευση. Θα πρέπει να αποδειχθεί στοιχείο ενσωμάτωσης αλλά και σεβασμού των πολιτισμικών, θρησκευτικών, γλωσσικών και εθνικών ιδιαιτεροτήτων. Ήδη η Ένωση έχει πολλά να διδάξει προς την κατεύθυνση αυτή.

Ο στόχος δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να είναι η δημιουργία ενός είδους *melting pot*. Αντίθετα, θα πρέπει να προσανατολίζεται κατά τρόπο διαρκή και “αδιάλλακτο” στην κατοχύρωση του σεβασμού της διαφορετικότητας, στην “επιβολή” της ανοχής αλλά και της γόνιμης συνεργασίας και σύμπλευσης στα πλαίσια της έννοιας του πολίτη της Κυπριακής Δημοκρατίας και ενός παραγωγικού συνταγματικού και δημοκρατικού πατριωτισμού.

Θα είναι η καλύτερη ασπίδα στις οποιεσδήποτε προσπάθειες λαϊκιστικής και εθνικιστικής χειραγώγησης. Συγχρόνως θα συμπυκνώνει την ουσιαστικότερη προσφορά των δυνάμεων του εκσυγχρονισμού και την ειδοποιό διαφορά του από τις δυνάμεις της εθνικιστικής απομόνωσης και των διαχωριστικών γραμμών.

Με θέμα “Στρατηγικές εκσυγχρονισμού - εμπειρίες και προοπτικές” ο ΟΠΕΚ Κύπρου και ο ΟΠΕΚ Ελλάδας πραγματοποιούν αύριο Τετάρτη 22 Απριλίου και ώρα 7.00 το απόγευμα πολιτική εκδήλωση στο Ξενοδοχείο Forum της Λευκωσίας.

Θα μιλήσουν οι:

- Μάνος Ηλιάδης, Πρόεδρος ΟΠΕΚ Κύπρου
- Γιάννος Κρανιδιώτης, υφυπουργός Εξωτερικών
- Γιώργος Πανταγιάς, Πρόεδρος του ΟΠΕΚ Πειραιά, μέλος της Κ.Ε του ΠΑΣΟΚ